

Упраўленне адукацыі Гродзенскага аблвыканкама
Упраўленне адукацыі Лідскага райвыканкама
Установа адукацыі
“Сярэдняя агульнаадукацыйная школа № 1 г. Ліды”

Даследчая работа
на конкурс
"Пазнай сваю Радзіму"

**Развіццё
народнага ткацтва на Лідчыне**

Падрыхтавалі:

Сурконт Аляксандр 7“Б”, Бараненка
Аляксей 8“Б”, Мяснікова Анастасія
9“Б”, Касцецкі Ілья 11“Б”, Шафарэвіч
Алена 11“Б”.

Кіраўнікі:

Буката В.М., Сурконт Т.М. – настаўнікі
гісторыі.

Ліда
2007

3 ГІСТОРЫІ ТКАЦТВА

Адным з багатых і старажытных промыслаў беларусаў з'яўляецца народнае ткацтва. На працягу стагоддзяў яно развівалася, удасканальвалася і перадавалася з пакалення ў пакаленне. У народным ткацтве знайшла сваё адлюстраванне векавая гісторыя беларускага народа, яго майстэрства, мастацкі густ.

На Беларусі ткацтва вядома з глыбокай старажытнасці, пра што сведчаць археалагічныя знаходкі (прасліцы, адбіткі тканін на керамічных пасудзінах, многія з якіх датуюцца 2-й пал. 1-га тысячагоддзя да н. э.). Чаўнакі і інш. дэталі гарызантальных ткацкіх станаў знойдзены пры раскопках у Гродне, Мінску, Полацку, Віцебску ў культурных сляях канца 11 — 13 ст. Узораў старажытных тканін да нашага часу захавалася мала. Некаторыя звесткі пра іх дэкор даюць творы выяўленчага мастацтва, напрыклад, іконы.

На тэрыторыі Панямоння спрадвеку перапляталіся балцкія і славянскія традыцыі, нараджаючы асаблівыя формы і праявы традыцыйнай культуры. Невыпадкова шмат агульнага ў сваіх мастацкіх рысах і асаблівасцях тэхналагічнага выканання народныя тканіны Лідчыны маюць з традыцыйным тэкстылем Літвы, Латвіі і Польшчы.

Памежнае палажэнне рэгіёну, уваходжанне яго ў розныя дзяржаўныя і адміністрацыйна-тэрытарыяльныя ўтварэнні — Вялікае княства Літоўскае, Рэч Паспалітую, Гродзенскую і Віленскую губерні Расійскай імперыі, Навагрудскае ваяводства Польскай дзяржавы — абумовіла тое, што сюды больш актыўна, чым ва Усходнюю Беларусь, пранікалі еўрапейскія культурныя ўплывы і тэхнічныя вынаходніцтвы. Лідчына знаходзілася на скрыжаванні гандлёвых шляхоў Захаду і Усходу, што таксама спрыяла таму, што тут хутчэй, чым у іншых рэгіёнах Беларусі, адбываліся цывілізацыйныя змены.

Пры заняпадзе ільноткацтва ў еўрапейскіх краінах і выцісканні ў тэкстыльнай вытворчасці ручнога ткацтва машынай мануфактурай у XVIII ст. ткачы-рамеснікі ў пошуках заробкаў мігрыравалі на еўрапейскі ўсход — у Польшчу і заходнія раёны сучаснай Беларусі. З архіўных крыніц вядома, што ў сярэдзіне XIX ст. прускія рамеснікі-ткачы перасяляліся ў Гродзенскую губерню

і закладалі тут ткацкія майстэрні. Запрашалі іх і мясцовыя памешчыкі, што засноўвалі вотчынныя льяныя і суконныя мануфактуры. Распаўсюджанне заходнееўрапейскіх тэкстыльных дасягненняў паспрыяла дзейнасці гродзенскіх каралеўскіх мануфактур, заснаваных А.Тызенгаўзам.

Пасля распаду мануфактур і рамесніцкіх цэхаў ткачы-спецыялісты перасяляліся ў мястэчкі, буйныя вёскі, магчыма і на Лідчыну. Іх заказчыкамі былі дробныя землеўладальнікі, шляхта і заможныя сяляне. Вучні рамеснікаў, набраныя з сялян, распаўсюджвалі тэхнічныя навыкі сярод вяскоўцаў, асабліва сярод жанчын. Таму можна зрабіць выснову, што з канца XIX – пачатку XX ст. ткацтвам пачынаюць займацца пераважна жанчыны.

Для XIX ст для вясковага ткацтва характэрна шматнітовая тэхніка. На працягу XX ст., асабліва ў другой яго палове, дамінуючую пазіцыю заняло пераборнае ткацтва. На Лідчыне яно вядома ў двух тэхналагічных варыянтах: двухбаковы перабор і аднабаковы перабор з прыціскаючай асновай. Аб паходжанні пераборнага ткацтва дакладных звестак няма, аднак ёсць меркаванне, што яно прынесена з Усходу, з Расіі.

Пераборнае ткацтва дазваляла карыстацца шырокім, амаль неабмежаваным спектрам арнаментальных матываў і ўзораў, ствараць паліхромныя вырабы. Адной з прычын распаўсюджвання пераборнага ткацтва была адсутнасць у пасляваеннай калгаснай вёсцы лёну — матэрыялу, неабходнага для дасягнення высокай якасці і мастацкай выразнасці шматнітовых тканін. У гэты час замест ільну для ткацкай асновы пачалі ўжываць пакупныя баваўняныя ніткі — "катушкі", "шпулькі" чорнага і белага колеру. У 1960— 1980-я гг. ткачыкі набывалі ў крамах рознакаляровае мулінэ, ірыс, шарсцяныя ніткі і акрыл, што надало паліхромнасці народнаму ткацтву. Асабліва сцю народнага тэкстылю Лідчыны з'яўляецца выкарыстанне шоўку, які шляхам падпольнага гандлю распаўсюджваўся з суседняй Літвы, дзе ў Каўнасе была наладжана яго прамысловая вытворчасць.

На сучасным этапе вясковыя ткачыкі выкарыстоўваюць як шматнітовую, так і пераборную тэхніку ткацтва.

Ткацтва — складаны і шматгранны працэс.

СЫРАВІНА ДЛЯ ТКАЦТВА І СПАСАБЫ ЯЕ АПРАЦОЎКІ

Сыравінай для ткацтва на Беларусі здаўна служылі лён, авечая воўна, радзей пянька, каноплі.

Для апрацоўкі лёну і воўны існавала шмат спосабаў і прылад.

Амаль кожная сям'я вырошчвала лён. Для таго каб сабраць багаты ураджай існавалі свае прыкметы і забабоны. Лічылася, што лепшымі днямі для пасеву былі пятніца і субота. Каб лён быў чыстым, без пустазелля, на Пасху нельга было падмятаць падлогу. Насенне ж неслі на поле ў бялюткім абрусе. Пасеў ільну суправаджаўся рознымі пажаданнямі і заклінаннямі, напрыклад, “Светлы дзень, як вакно, урадзіся добрае валакно”. Рвалі лён у другой палове жніўня. Перад гэтым уважліва сачылі за тым, каб ён не “перастаяў”, а то “прадзіва не будзе”. Вырваны лён вязалі ў снапы, а затым яго малацілі для таго, каб адзяліць галоўкі ад сцябла. Пры гэтым карысталіся пранікам. Каб змягчыць ільняную саломку лён расцілалі на расу. Тэрмін вылежвання залежаў ад надвор'я, прыблізна складаў 3 – 6 тыдняў. Затым лён сушылі, мялі з дапамогай церніцы і трапалі “траплом”, каб ачысціць ад дробных кавалкаў кастрыцы. Пасля трапання лён часалі, у выніку чаго валакно не толькі ачышчалася, а становілася больш мяккім і шаўкавістым. Для гэтага спачатку выкарыстоўвалі грэбні з драўлянымі зубамі, а з канца XIX – пачатку XX ст. шырокае распаўсюджванне атрымалі грэбні з металічнымі зубамі. Каб лепш вычасаць выкарыстоўвалі валасяныя шчоткі.

Прылады працы для апрацоўкі лёну

Прылада працы	Фотаздымак	Апісанне
Пранік		Прылада для абівання льну. Прамавугольны драўляны брусок даўжынёй 25 – 30 см (да ручкі). Ва ўсходніх славян вядомы з VII ст.

<p>Церніца</p>		<p>Прылада для пярвічнай апрацоўкі ільнай тасты. Для Лідскага раёна характэрны гарызантальныя церніцы, якія складаліся з дзвюх або трох гарызантальных ўмацаваных на стойках дошчачак, у адтуліну паміж якімі зверху заходзіла біла.</p>
<p>Трапло</p>		<p>Прылада для ачышчэння (трапання) льнянога ці канаплянага валакна ад кастрыцы. Уяўляе сабой тонкую дошчачку шырынёй 6 – 8 см, даўжынёй 40 – 45 см. На тэрыторыі ўсходніх славян трапло вядома з 7 ст. На Беларусі бытавалі два асноўныя тыпы: трапло – мечпадобнае і лапатападобнае. Для Лідскага раёну характэрна мечпадобнае.</p>
<p>Грэбень для часання ільну</p>		<p>Прылада для часання льнянога валакна. Вядомы драўляныя (найбольш старажытныя) і металічныя. На Беларусі бытавалі два тыпы драўляных грэбней: лапатападобныя і прамавугольныя. Для Лідскага раёна характэрны прамавугольныя грэбні. Яны прадстаўлялі сабой прамавугольную дошку (даўжынёй 1 м, шырынёй 20 – 30 см), у цэнтры якой прыбівалі дошчачку з набітым на ёй драўляным зуб'ем. У другой палове XIX ст.</p>

		пашыраны былі грэбні з металічным зуб'ем, набітым пасярэдзіне або па абодвух канцах дошкі (рэдкае і частае). У самаробных грэбнях набівалі звычайныя цвікі.
Шчотка		Выраблялася са свінога шчаціння і выкарыстоўвалася для часання кужалю.

Кожная сялянская сям'я трымала авечак. Два разы на год – вясной і восенню іх стрыглі. Састрыжаную воўну мылі, прасушвалі, сартавалі і часалі. Здаўна вядомы спосаб часання на грабянях, а з другой палавы XIX ст. пачаў выкарыстоўвацца механічны спосаб – на ваўначосках. Прычым часальныя машыны былі не ў кожнай сялянскай хаце, а ў найбольш заможных людзей.

ПРАДЗЕННЕ

Наступным этапам пасля апрацоўкі лёну і воўны было прадзенне. Прадзенне – гэта пераўтварэнне валакна ў нітку. Ад таго як яно будзе спрадзена, у значнай ступені залежала і якасць гатовай тканіны. Пралі, як правіла, восенню і зімой, кожны дзень за выключэннем свят і нядзелі.

*Ой, кудзелька мая, ды назола мая,
Я цябе прала і ў дзень, і ў ночы,
А ты на мяне вырачыла вочы.
Пайду ў лужочак, выражу пруточак,
Заганю кудзельку ў цёмненькі куточак.
Ой, стой, кудзелька, аж да панядзелка.*

Займаліся прадзеннем толькі жанчыны. Вучыць дзяўчынак прадзенню пачыналі прыкладна з сямі – васьмі гадоў. Прычым ім давяралі толькі нізкаякаснае валакно.

Прыладамі працы для прадзення былі прасніца, верацяно, калаўрот. Да XIX ст. больш пашырана было прадзенне на верацяне. З XIX ст. верацяно было выцеснена калаўротам, у якім нітка намотваецца на шпулю, што прыводзіцца ў рух колам. Для звівання пражы ў маткі служылі матавілы.

Прылады працы для прадзення

Прылада працы	Фотаздымак	Апісанне
Прасніца		<p>Драўляная прылада для прадзення воўны, льняной і пяньковай кудзелі. Менавіта на ёй умацоўвалася кудзеля. Вядомы 4 асноўныя тыпы: лапатападобныя, прасніца-грэбень, прасніца-вілы, прасніца-кій. Для Лідскага раёна найбольш характэрны лапатападобныя прасніцы. Іх рабілі з суцэльнага кавалка дрэва (частка ствала з карэнішчам) ці з 2 частак – лопасць пад прамым вуглом устаўлялі ў днішча або адтуліну ў лаве. Прасніца аздаблялі разьбой – фігурна апрацоўвалі ножкі, выпілоўвалі ножкі, выпілоўвалі краі лопасці.</p>

<p>Верацяно</p>		<p>Прылада для скручвання ніткі ў працэсе прадзення. У старажытныя часы верацяном служыла драўляная крыху заостраная палачка, пазней – конусападобная палачка даўжынёй 20 – 30 см з заостраным верхам, патоўшчаным нізам, на які для павелічэння вагі надзявалі прасліца, і вострай пяткай. Верацяно выстругвалі нажом або выточвалі з бярозы, ясеню, грушы і інш. На вытачаных верацёнах дзеля зручнасці і як аздабленне наразалі кольцы-паглыбленні.</p>
<p>Калаўрот</p>		<p>Прылада для прадзіва. На Беларусі вядомы два тыпы калаўрот-стаяк і ляжак. Абодва тыпы мелі аднолькавыя рабочыя часткі: кола, педаль, якой кола прыводзілася ў рух і прадзільны апарат. Апошні складаўся са стрыжня і размешчанай на ім шпулькі для намотвання пражы і маленькіх калёсікаў, злучаных пры дапамозе шнураў з вялікім колам. У калаўроце-стаяку кола знаходзілася паміж двюма вертыкальнымі стойкамі над прадзільным апаратам. Найбольш распаўсюджаным ў Лідскім раёне быў калаўрот-стаяк. На Беларусі</p>

		<p>калаўроты з'явіліся ў XVI ст на мануфактурных прадпрыемствах. У сялянскім побыце выкарыстоўваліся з сярэдзіны XIX ст.</p>
<p>Матавіла</p>	 	<p>Прылада для змотвання і размотвання маткоў пражы. Найбольш было пашырана матавіла, якое ўяўляла сабой невялікі драўляны стрыжань з перпендыкулярна прымацаванымі брускамі на абодвух канцах. Прынцып работы: трымаючы ў левай руцэ стрыжань і паварочваючы яго то ўлева, то ў права, правай рукой намотвалі пражу на брусці. На захадзе, паўночным захадзе і ў цэнтральнай Беларусі ў канцы 19 – пач. 20 ст было пашырана больш удасканалае матавіла: брусковы крыж з планкамі на канцах насаджвалі на стрыжань з ручкай (мацаваўся на стойках). Для размотвання пражы з матка ў клубок служыла спецыяльная матавіла-размотыч: брусковы крыж з дзіркамі для калкоў, на якія адзявалі маток, свабодна круцілі на стрыжні, які ніжнім канцом нерухома мацаваўся на падстаўцы.</p>

ФАРБАВАННЕ

У працэсе апрацоўкі і падрыхтоўкі пражы да ткацтва важную ролю адыгрывала фарбаванне.

Асноўнай сыравінай для фарбавання ў хатніх умовах служылі натуральныя фарбавальнікі: адвары або настоі лісця, кары дрэў, сцяблоў, кветак, каранёў траў. У выніку змешвання розных кампанентаў атрымлівалі патрэбны колер. Каб атрымаць чорны колер, бралі адвар лісця і сцяблоў сухога ці сырога бабку (бабоўніку), у якім пражу або тканіну кіпяцілі 2—3 гадзіны, мачылі ў балотнай іржы (для замацавання колеру) і, не палашчучы, сушылі. У чорны колер фарбалі таксама настоем мучаніку (талакнянкі звычайнай), бруснічніку, кары крушыны і дубовага лісця - залівалі гарачай вадой і настойвалі 2 - 3 дні, затым замочвалі на 3 - 4 дні пражу ці тканіну. Чорным фарбавальнікам служыў і адвар кары дуба, ясеня, бярозы. У жоўты колер фарбавалі адварам з кары барбарысу, бярозавых каташкоў, валошкі, настоем цыбульніку, альховай кары, з дабаўленнем лугу (у кіпячую вадку клалі мяшэчак з попелам), адварам кары яблыні. Чырвоны колер атрымоўвалі з адвару валошкі з альховай карой, або з адвару сырой рабінавай кары. Каб атрымаць зялёны колер, варылі бярозавае лісце (збіралі ранняй вясной, калі на іх яшчэ была смала). Для замацавання колераў пафарбаваны пражу ці матэрыял звычайна замочвалі ў жалезным купарвасе, квасе або балотнай іржы.

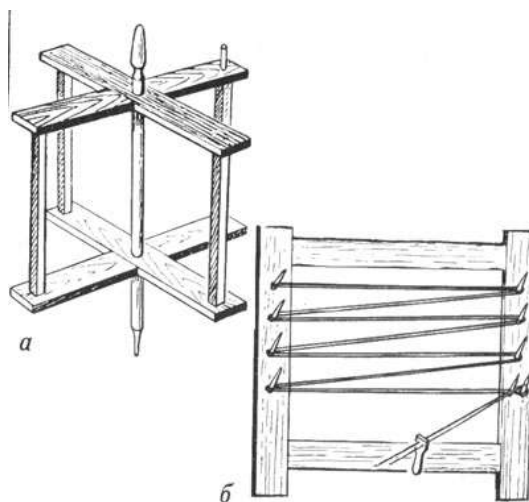
Ужо з канца XIX ст. у сялян з'явілася магчымасць шырока карыстацца сінтэтычнымі фарбавальнікамі, якія набывалі на кірмашах, лаўках, у краўцоў, шаўцоў і апрацоўшчыкаў воўны.

Па-майстэрску валодаючы навыкамі карыстання прыроднымі і сінтэтычнымі фарбавальнікамі жанчыны атрымлівалі разнастайную гаму адценняў шэрага колераў, што давала магчымасць ствараць самыя разнастайныя ўзоры.

СНАВАННЕ

Наступным этапам у падрыхтоўцы да ткацтва было снаванне – размеркаванне пражы так, каб у час ткання ўтвараўся зеў (верхні і ніжні рады). Падчас снавання вызначалася таксама даўжыня і шырыня будучай тканіны. Для Лідскага раёну характэрна некалькі спосабаў снавання: на сцяне, на раме і на рухомай сноўніцы.

Сноўніцы

Найбольш старажытнае снаванне на сцяне. Для гэтага ў дзвух паралельных канцах сцяны па вертыкалі на адлегласці 16 – 17 см забівалі калочкі. У першым радзе паміж калкамі забівалі “чыноўны калок”, які служыў для раздзялення асновы на верхні і ніжні рады. У працэсе снавання неабходна было ўважліва сачыць за паслядоўнасцю намотвання, каб не парушыць рады асновы.

Пры снаванні на раме ў два вертыкальна пастаўленыя слупкі, злучаныя папярэчынамі, убівалі калочкі (“чыноўны калок” – у ніжнюю папярэчыну). Прынцып снавання такі ж самы, як і на сцяне.

Потым аснову здымалі з калкоў і спляталі ў касу (“пляцёнку”).

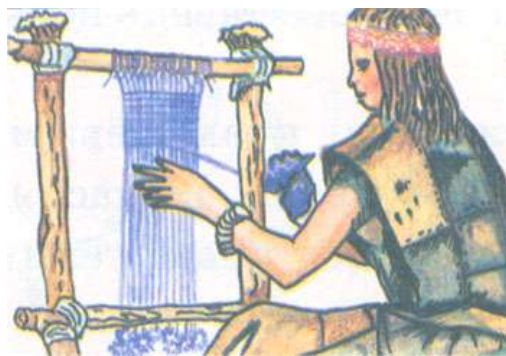
З XIX – пачатку XX ст. стаў распаўсюджвацца спосаб снавання на сноўніцы. Сноўніца складалася з 2 накрыж умацаваных драўляных брускоў даўжынёй 190 см, злучаных па вертыкалі 4 планкамі даўжынёй 150 см. Крыжавіны насаджвалі на стрыжань,

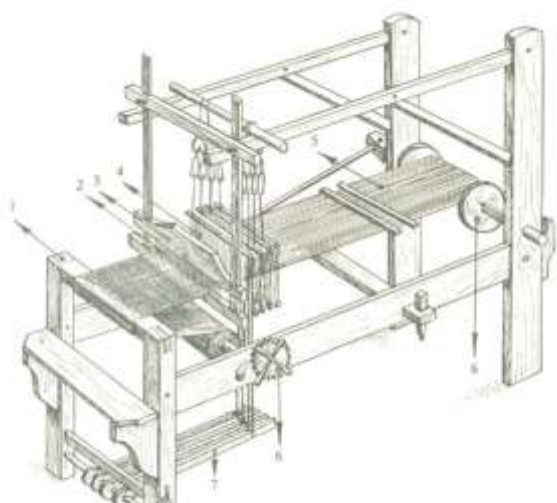
ніжні канец якога мацаваўся ў падлозе, а верхні – у бэльцы. У ніжняй крыжавіне забівалі чыноўны калок, а на верхняй калок для “глухога” канца. На такой сноўніцы жанчына працавала седзячы, трымаючы ў левай руцэ пражу, правай круціла сноўніцу.

ТКАЦКІ СТАН І ЯГО САСТАЎНЫЯ ЧАСТКІ

На тэрыторыі Беларусі ткацтва з’явілася яшчэ ў неаліце. На Лідчыне прадзіва і ткацтва атрымалі распаўсюджванне ў раннім жалезным веку. Аб гэтым сведчаць археалагічныя знаходкі. Адной з найбольш шматлікіх знаходак на паселішчах Лідскага раёна з’яўляюцца прасліцы – гліняныя кружкі з круглымі адтулінамі ў цэнтры, якія надзяваліся на верацёны, каб павялічыць інерцыю і хуткасць іх вярчэння. У той час, ткацкі станок, хутчэй за ўсё, быў вертыкальным. Аб тыпах тканін можна меркаваць па адбітках на днішчах гліняных пасудзін. Вырабляліся як тонкія тканіны тыпу сялянскага палатна, так і пляцёнкі тыпу сучаснай рагожы.

Пры археалагічных раскопках старажытнага Гродна знойдзены ткацкі чаўнок (X – XIII ст.) – прылада, характэрная толькі для гарызантальнага стану. Таму можна зрабіць выснову, што і на землях Лідчыны, прыкладна ў гэты час з’яўляецца гарызантальны ткацкі стан.

1 – ставы (ставіцы); 2 – бёрда;
3 – набіліцы; 4 – ніты; 5 – аснова;
6 – навоі; 7 – панажсы.

Дакладна вядома, што ў XIX – XX ст. ткацкі станок у Лідскім раёне называлі “варштат”, часцей – “кросны”. Састаўныя часткі кроснаў класіфікуюцца па трох групам: часткі, якія складалі аснову ткацкага стана (ставы), часткі, якія

вызначалі ход ткання (навоі, набілки з бёрдам, ніты, панажы); неабходнай прыналежнасцю ў працэсе ткання з'яўляліся цэўкі, сукала, чоўнік, пругі.

Састаўныя часткі кроснаў

Частка кроснаў	Фотаздымак	Апісанне
Ставы		Апорны каркас у кроснах. Два гарызантальна ўмацаваныя брускі даўжынёю прыкладна 1,5—1,7 м, у дыяметры 25—30 см.
Аснова		Падоўжаныя ніткі тканіны. У хатнім ткацтве найбольш пашырана аснова з ільняной пражы. Ніткі асновы перад запраўкай ткацкага станка абавязкова апрацоўвалі, каб надаць ім большую трываласць: замочвалі ў гарачай вадзе (адвары ільнянога семені, настоі драўлянага попелу), адбівалі “пранікам” (таўклі ў ступе), сушылі.
Навоі		Вядомы два навоі: пражны, на які накручвалася аснова, і палатняны — для накручвання гатовага палатна.

<p>Ніты</p>		<p>Прыстасаванне для прапускання асновы ў адпаведнасці з узорам і ўтварэння зева для уточнай ніткі.</p>
<p>Панажы</p>		<p>Пры дапамозе іх паднімаліся і апускаліся ніты. Ніты прыходзілі ў рух ад націскання панажы нагамі.</p>
<p>Бёрда</p>		<p>Ткацкая прылада, што служыць для прыбівання ўтку ў кроснах. Прамавугольная рама (шырыня 40 – 50 см і больш, вышыня 15 – 18 см) з устаўленымі і замацаванымі пласцінкамі (трасцінкамі) з тонкай (1 мм) асінавай ці кляновай лучынкi. У XX ст. бёрда пачалі рабіць з металічнымі пласцінкамі. Для ткання бёрда ўстаўлялася ў набіліцы. Бёрду выраблялі спецыяльныя майстры – бёрднікі. Памеры бёрда вызначаліся якасцю будучай тканіны. Для атрымання грубай тканіны іх рабілі шырэйшымі, а зубы радзей. Для вырабу тонкіх тканін выкарыстоўваліся больш густыя бёрда.</p>

<p>Набіліцы</p>		<p>Прыстасаванне, якое разам з бёрдамі служыла для прыбівання ўтку. Уяўляюць сабой дзве злучаныя драўляныя пласціны з паглыбленнямі па даўжыні, у якія ўстаўлялася бёрда. Верхняя пласціна набіліцы была рухомай, магла апускацца і падымацца.</p>
<p>Чаўнок</p>		<p>Ткацкая прылада для пракідання ўтку ў працэсе ткання (па знешняму выгляду нагадвае мініацюрны човен). Вядомы дзве разнавіднасці – з донцам і полы. У першым выпадку цэўку кладуць на дно, а ўточную нітку прапускаюць праз адтуліну збоку ці ў донцы чаўнака (у працэсе ткання прытрымліваюць цэўку вялікім пальцам). У полым чаўнаку цэўку мацуюць на тонкім металічным стрыжні, таму яго не трэба было прытрымліваць (такі чаўнок як больш дасканалы ужываўся часцей. Акрамя лодкападобных вядомы быў і вілкападобны чаўнок – ігліца (дошчачка з дзвюма выемкамі на канцах), які служыў для вырабу падвойных дываноў).</p>

Цэўка		<p>Драўляная палачка даўжынёй 14 – 16 см з утаўшчэннямі на канцах, на якую накручвалі уточную пражу. Пры тканні ўстаўлялася ў чаўнок. Ніткі на цэўку навівалі пры дапамозе сукала.</p>
Пругі		<p>Служылі для раўнамернага нацягвання палатна ў час ткання. Дзве рухома замацаваныя вузкія дошчачкі з цвічкамі на канцах. Пругі клалі на палатно, пратыкаючы яго цвічкамі па краях, распрамлялі іх і расцягвалі тканіну.</p>
Сукала		<p>Прылада для накручвання пражы на цэўку. Уяўляе сабой 2 стойкі з умацаваным паміж імі гладка адшліфаваным валікам з махавым колам, размешчаным бліжэй да аднаго канца валіка. З процілеглага канца ў валік устаўляўся металічны стрыжань, на які надзявалася цэўка (вярчэнне дасягалася хуткімі рытмічным ўдарамі рукі па валіку). Знізу стойкі змацоўваліся драўлянай плахай або збіваліся дошкамі з бакоў і знізу ў выглядзе скрынкі для цэвак. Насуквалі цэўкі з клубка ці з матавіла.</p>

Як правіла, запраўка ткацкага станка была дастаткова складанай і займала цэлы дзень, калі ў гэтым працэсе ўдзельнічалі 2 – 3 жанчыны. Для вырабу шматнітовых тканін вясковыя ткачыкі карысталіся запісамі ўзораў і спосабаў праборцы ніцей асновы ў ніты і бёрда.

ТКАЦТВА

На вёсцы адной з асноўных якасцей добрай гаспадыні лічылася ўменне добра прасці і ткаць. Таму навучаць дзяўчынак пачыналі вельмі рана, пры любым зручным выпадку, а жаданне авалодаць асноўнымі жаночымі ўмельствамі фарміравалася ў самым малым узросце. Асноўнымі настаўнікамі былі маці, бабуля, старэйшыя сёстры. У васемнаццаць-дваццаць гадоў дзяўчына добра валодала рознымі прыёмамі тэхнікі ткацтва, часам яе ўмельства прыносіла дадатковы прыбытак сям’і. Таленавітую і лепшую майстрыху называлі “удаліца”, а няўмелую, лянівую – “неўдаль”, “гультай, гультаіско”.

Снігіч Раіса Мікалаеўна
з в.Мастаўляны; 2007 г.

“сувой”, “трубу”.

Ткалі, як правіла, на працягу зімы і амаль да самага пачатку веснавых палявых работ. У першую чаргу ткалі кужаль, потым ільняное палатно горшай якасці, заканчвалі ручнікамі і настольнікамі, ці дыванамі. Гатовае палатно складалі ўздоўж і скручвалі ў

На вёсцы традыцыйна ткалі палотны з лёну і воўны. С канца XIX ст. пашырылася выкарыстанне баваўняных і ваўняных нітак фабрычнага прадзення, якія павялічылі разнастайнасць відаў і гатункаў даматканага палатна: з’явілася значная колькасць змешаных тканін (лён з бавоўнай, воўна з бавоўнай ці льном).

Ільняныя аднаколерныя палотны абавязкова адбельвалі. Існавала некалькі спосабаў адбельвання. Найбольш распаўсюджаны на Лідчыне – шматразовае намочванне суравога палатна і сушка на сонцы. Ільняное палатно адбельвалі

таксама настоем попелу – “лугам”. Драўляны попел залівалі кіпенем, настойвалі, сцэдзвалі, залівалі палотны настоем на 1 – 3 дні, пасля неслі на рачулку, добра адбівалі, прамывалі і высушвалі.

Для пашыву адзення карысталіся тканінамі натуральнага колеру лёну і воўны, фарбавалі натуральнымі, пазней сінтэтычнымі фарбавальнікамі.

ТКАНЫЯ ВЫРАБЫ

ПАЯСЫ

Асаблівае месца сярод традыцыйных тэкстыльных вырабаў займаюць тканя паясы. Пояс быў абавязковай часткай сялянскага адзення, выкарыстоўваўся для розных побытавых патрэб. Разам з тым пояс меў важныя сімвалічныя функцыі, што абумовіла яго выкарыстанне ў абрадах.

У канцы XIX – першай палове XX ст. на Лідчыне выраблялі паясы некалькіх відаў: шырокія, сярэднія і вузкія. Народная мера шырыні пояса адпавядала колькасці пальцаў: шырокія паясы рабіліся на 3 – 4 пальцы (5-7 см), сярэднія – на 2 пальца (3-4 см), вузкія паяскі – “тасёмкі” – на шырыню аднаго пальца (1-1,5 см). Ад шырыні пояса залежала яго функцыянальнае прызначэнне.

Вытканы
Урбановіч Марыяй Пятроўнай
з хугара Збляны

Шырокія і сярэдняй шырыні паясы дадаткова аздаблялі кутасамі, якія рабілі з шарсцяных нітак. “Тасёмкі” не мелі спецыяльнага завяршэння, заканчваліся звычайнымі махрамі ці кісточкамі з асновы.

Кампазіцыя традыцыйнага пояса складаецца з дзвюх частак – узорнай сярэдзіны і памежных “беражкоў”. Складанасць узору залежыць ад колькасці нітак узятых у аснову.

Тэхніка вырабу паясоў мае назву “ткацтва на ніту”. Для пояса снуюць круглую аснову, дзеляць яе на два слаі. Каб атрымаць прыстасаванне для ўтварэння зева паміж слаямі асновы, адзін слой звязваюць пятлёй, а на другім робяць ніцяныя петлі – ніты, якія навязваюць на палачку. Ткуць, выбіраючы ніці асновы адпаведна малюнку ўзору, утвараючы паміж слаямі асновы зеў пры дапамозе ніта.

Казіміра Лявончык з в.Паперня навучае ткацтву паясоў на ніту; 1999 г.

Тэхніка вырабу паясоў на ніту прыстасавана для ўжывання ў розных умовах: у хаце, падчас перапынку на працы ў полі, едучы на возе і інш. Ткалі ў сядзячым палажэнні, “на назе” – нацягнуўшы загадзя падрыхтаваную аснову на сваіх каленях.

Шырокія паясы перасталі вырабляць ў вёсках у пачатку ХХ ст., а сярэднія і вузкія паяскі яшчэ ткалі ў 1950 – 1960-я гг. У асобных выпадках паясы выраблялі ў вёсках у 1980-я гг.

Арнаментальны фонд узораў на лідскіх паясах вельмі вялікі.

У вясковым побыце паясы знаходзілі даволі шырокае прымяненне. Вузкія паясы прымацоўвалі да рэчаў, якія служылі для пераноскі чаго-небудзь: саламяных сявенек, каробак з лубу ці сасновай драўніны, палатняных торбаў, гліняных збанкоў, у якіх насілі малако і ежу ў поле ці хадзілі з імі ў лес па ягады. На тканым поясе жанчыны насілі пры сабе ключы ад куфра. Паясамі звязвалі адзенне, бялізну і інш.

Вытканы Майніч Ганнай Міхайлаўнай з хутара Збяны

Наяўнасць пояса была абавязковай у хрэсьбінным абрадзе. Абрадавае апаясванне далучала немаўля да свету чалавека. Хросная маці давала бацькам дзіцяці паясок разам з рубашачкай, пялёначкай, шапачкай. У Лідскім раёне кума на хрэсьбінах здымала з сябе пояс і спавівала ім дзіця. Колер хрэсьбінага пояса залежаў ад пола дзіцяці: хлопчыкаў спавівалі паясамі з перавагай сіняга і

зялёнага, дзяўчынак — ружовага і чырвонага колераў. У в. Збяны Лідскага раёна на хрэсьбіны кума прыносіла свае пачастункі ў місах, састаўленых адна на адну, загорнутых у настольніцу і зверху перавязаных поясам, канцы якога ўтваралі вялікі бант.

Найбольш разнастайна выкарыстоўваліся паясы ў вясельным абрадзе. Іх пачыналі рыхтаваць задоўга да вяселля. Упершыню дзяўчына дэманстравала іх на заручынах або запоінах, калі да яе прыходзілі сваты. Напярэдадні вяселля ў в. Канюшаны Лідскага раёна заручоная дзяўчына перадавала свату для маладога пояс разам з падрыхтаванай сарочкай і штанамі.

Вясельныя паясы з в. Бабры

Пры вячанні рукі маладой і маладога звязвалі ручніком і поясам. У царкве і касцёле пояс расцілалі па ручніку-“падножніку”, на які становіліся маладыя. Гэты пояс звычайна заставаўся ў царкве.

Увогулле пояс спадарожнічаў чалавеку ад нараджэння і да адыходу ў іншы свет. У труну нябожчыку пад спод клалі пояс. Гэта тлумачыцца тым, што чалавек на тым свеце будзе ім падпяразвацца. Пасля пахавання прынята было вешаць пояс на надмагільны крыж. Так у в. Радзівонішкі паясы вешалі на крыжы і надмагільныя помнікі на 40 дзён пасля пахавання і праз год.

Аб значэнні і ужыванні пояса ў памінальнай традыцыі сведчыць і тое, што ў царкве Раства Прасвятой Багародзіцы ў в. Голдава на памінальным крыжы з распяццем Хрыста на Галгофе знаходзіцца некалькі вузкіх арнаментаваных паяскоў, якія звязаны ўнізе. Са слоў настояцеля царквы, паясы прыносяць жанчыны-прыхажанкі, памінаючы сваіх памерлых. Калі на крыжы збіраецца шмат памінальных паясоў, настояцель лішку іх здымае.

РУЧНІКІ

На Лідчыне шырокае распаўсюджанне атрымалі тканыя ручнікі паўсядзённага, абрадавага і дэкаратыўнага прызначэння. Яны выконваліся ў

тэхніцы аднаўточнага бранага, двухуточнага чатырохнітовага і шматнітовага ткацтва, двухбаковым пераборам. У паўсядзённым карыстанні ўжываліся ручнікі, якія не вылучаліся багаццем упрыгожанняў і тэхнікай выканання. Ручнікі, якія ўжываліся для выцірання твару і рук, мелі назву «ўцірка», «уцірач», а кухонныя ці пасудныя ручнікі — «трапкач».

Ручнікі Лідскага рэгіёну вылучаюцца стрыманай колеравай гамай, манахромнасцю. Іх вызначае не столькі самастойны дэкор, колькі багацце дробнаўзорыстай тэкстыльнай фактуры і перапляценняў, дасканаласць

Выткала
Таневіч М.М.

Ручнік на аклад.
Выткала і вышыла
Майніч Г.М.

выканання. Выгляд завершанай рэчы ручніку надаюць вязаныя кручком карункі, якімі аздоблены яго канцы. Вытканыя ручнікі часта ўпрыгожвалі вышыўкай.

Ручнікі пераважна вырабляліся з натуральнага і адбеленага ці пафарбаванага ў натуральныя колеры лёну. У нашым рэгіёне вылучаюцца тры асноўных тыпа тканых ручнікоў: гродзенскія белыя, віленскія шматнітовыя і гродзенскія пераборныя ручнікі.

Аб дахрысціянскіх каранях ручніка як абрадавага аtryбута сведчыць яго разнастайнае ўжыванне ў вясельным абрадзе праваслаўных і каталіцкіх вернікаў. Так, напрыклад, сватоў абвязвалі доўгім ручніком праз правае плячо. У некаторых вёсках Лідскага раёна маладая адзначала ручнікамі ўсіх сваіх дружак. Ручнік, які сцялілі пад ногі пры вячанні, маладыя забіралі сабе і захоўвалі яго.

У Радзівонішскай царкве Лідскага раёна захоўваецца цікавы экспанат – вялікі блакітнага колеру пераборны ручнік даўжынёй 4,5 м. У царкву яго прынесла жанчына, якая жыве цяпер у г. Вільнюсе і прыязджае на магілу сваёй маці. Гэтым ручніком надзяліла яе маці, калі яна выходзіла замуж. Маці ў сваю чаргу атрымала яго на вяселле ад сваёй маці, якая нарадзілася ў суседняй вёсцы Цвербуты.

У праваслаўных прынята, каб штодня ручнік вісеў на абразе, а на свята покуць убіралі самымі прыгожымі ручнікамі.

Выткала Палуян Е.К.
в.Альхоўка

Ручнік на бажніцы

Набожнікам звалі

І покуць у хаце ім аздаблялі.

Узоры традыцыйных
беларускіх ручнікоў працягваюць
жыць не толькі ў вырабах

сучасных майстрых, але і сталі асновай для іх
фабрычнай вытворчасці.

Выткала Снігіч Р.М.
з в.Мастаўляны

ПОСЦІЛКІ І ДЫВАНЫ

Выраб посцілак і дываноў займае найбольш значнае месца ў народным ткацтве.

Многа людзі працавалі,

Сеялі, палолі, рвалі,

Як вялося здавён

Шаўкавічны лён.

Пражу пралі,

Кросны ткалі.

Вышлі посцілкі на славу –

Хоць на ложак,

Хоць на лаву!

Назвы посцілак на Лідчыне – “дзяружка”, “посцілка”, “капа”, “дыван”. Посцілкай засцілаюць ложак, ёю накрываюцца, яе вешаюць на сцяну для ўпрыгожвання інтэр'ера сялянскай хаты. Посцілкай засцілалі вязныя сані і вазкі,

клалі маладым пад ногі ў час благаславення іх у вясельным абрадзе, лічылі важнай часткай пасагу маладой.

Паўсядзённыя посцілкі ткаліся з ільняной пражы. Святочныя — паўсуконныя або суконныя. Яны вылучаюцца разнастайнасцю тэхнічных прыёмаў, арнаментыкай, а таксама каляровай гамай. Паводле формы посцілкі былі прамавугольныя (1,5 — 2,3 м даўжыні, 0,9—1,5 м шырыні) з двух (рэдка аднаго) кавалкаў тканіны з ільняных нітак (або аснова льняная, уток ваўняны).

Традыцыйныя посцілкі ткалі ў 3—4 ніты або перабіранай ці шматнітовай тэхнікай ткацтва. У працэсе ткання прымаюць удзел дзве жанчыны: адна тчэ, другая за нітамі замацоўвае матузы для ўзору і паварочвае дошку для стварэння зеву.

У канцы XIX ст. найбольш пашыранымі былі посцілкі ў клеткі, вытканыя чатырохнітовым спосабам. Клеткі ўтвараліся каляровай асновай. У канцы XIX — пачатку XX ст. шырокае распаўсюджанне мелі чатырохнітовыя посцілкі, у якіх узор (клеткі, кругі) ствараўся паліхромным утком, які насцілаўся паверх асновы. Вялікія клеткі злучаліся маленькімі клетачкамі. На Лідчыне чатырохнітовыя посцілкі насілі назву “дымкі”. Традыцыйныя “дымкі” двухколерныя: бела-чёрныя, бела-чырвоныя, жоўта-чорныя, аранжава-чорныя.

Таксама шырока былі распаўсюджаны вельмі разнастайныя па кампазіцыях і ўзорах двухколерныя посцілкі, выкананыя ў тэхніцы двухбаковага перабору па чорнай ці белаай аснове (лён, бавоўна). Двухбаковыя посцілкі прыйшлі на змену шматнітовым посцілкам і ў 1950— 1980-я гг. сталі асноўным асартыментам вясковага ткацтва.

Посцілкі па кампазіцыі і характары ўзора бываюць двух відаў: з сеткавымі кампазіцыямі і геаметрычным арнамантам, дывановыя з расліннай арнаментыкай. Посцілкі з геаметрычным арнамантам маюць народны характар. Яны шчыльна запоўнены па ўсёй паверхні буйнымі і малымі ромбамі,

васьміпялёткавымі зоркамі, разеткамі, якія ўпісаны ў рамбічную сетку, і звычайна маюць па доўгім баку невялікую кайму з дробнаўзорных матываў. Пераборныя поцілкі дывановага характару маюць сваімі першаўзорамі так званыя "капы" — поцілкі прамысловай тэкстыльнай вытворчасці. У значнай колькасці "капы" вырабляліся ў XIX ст. на тэкстыльных прадпрыемствах Беластока, Жырардава, Лодзі ў Польшчы. Перавод кампазіцый і ўзораў прамысловых поцілак на тэхналогію вясковага ручнога ткацтва адбыўся ў пачатку XX ст., а ў 1920-1930-я гг. іх ужо ткалі па вёсках найбольш здатныя майстрыхі. У пасляваенны час пераборныя поцілкі з расліннымі ўзорамі — "капавыя", як іх самі называюць ткачыхі, шырока разышліся па рэгіёну, а ў пасляваенны час — па ўсёй Беларусі.

У арнаментыцы поцілак найбольш часта сутракаецца матыву ружы, лілеі, вінарослі, лісця. Радзей - выявы жывёл: галубы, качкі, гусі і іншыя.

Віды арнаментыкі поцілак і дываноў

Кампазіцыі "капавых" поцілак звычайна цэнтрычныя, дывановага характару, якія маюць у цэнтры складаную па малюнку разетку ці картуш, букет ці вянок кветак у аблямоўцы расліннай каймы ці

фланкіраваныя кветкамі, галінкамі па вуглах. Набор матываў, агульная стылістыка гэтых посцілак бяруць пачатак ад прамысловых тэкстыльных вырабаў канца XIX -пачатку XX ст.

У вясковым ткацтве заўсёды ткалі паласатыя тканіны, бо гэта самы прасты спосаб стварэння тэкстыльнага дэкару. Галоўны мастацкі прыём гэтых тканых вырабаў заключаны ў колеравым кантрасце шматколерных вясёлкавых і манахромных цёмных палосаў (зялёных, вішнёвых, бардовых, сініх, фіялетаваых, чорных). Адсюль іх назва — "радугі". Іх ткуць шырокімі, з выкарыстаннем бесшоўнай тэхнікі.

Здзівіць нават незнарок

І вось гэты дыванок:

Яркі, рознакаляровы,

І праз сто гадоў – як новы!

Колеравая вясёлка поўнага спектру з двума-трыма тонавымі пераходамі ад святлейшага да цямнейшага ў адным колеры дасягалася паэтапнай афарбоўкай самапрадзенай воўны ў растворах фарбы асноўных колераў — чырвоным, жоўтым, сінім. Маткі пражы фарбаваліся ў чыстыя колеры з расцяжкай ад святлейшага да цямнейшага. Змешаныя колеры атрымлівалі афарбоўкай пражы асноўнага колеру у фіялетавай, ружовай, зялёнай фарбе.

Тэхналогію іх выканання можна лічыць вынаходніцтвам вясковых ткачых. Яна невядома ткачыхам суседняй Польшчы, дзе паласатыя посцілкі выконваюць на шырокіх ткацкіх станках. Не выключана, што сялянскія ткачыхі, запазычыўшы ўзоры такіх посцілак у рамеснікаў-ткачоў, прыстасавалі тэхніку іх ткання да магчымасцей вузкага ткацкага станку. Падштурхнуць іх да гэтага магло тое, што пры паасобным выкананні і сшыванні дзвюх столак амаль немагчыма дакладна спалучыць рознакаляровыя палосы паміж сабой.

Асабліва актыўна ткалі вясёлкавыя посцілкі ў пасляваенны час. Да 1980-х гг. посцілкі выконвалі з самапрадзенай воўны, якой на адну посцілку патрабавалася да 4 кг.

Шарсцяныя посцілкі вельмі высока цанілі ў вёсках за якасць. З распаўсюджаннем акрылавых нітак іх сталі ўжываць замест воўны. Аднак акрылавая саступаюць у якасці шарсцяным посцілкам. Пры ўжыванні купленых нітак паласатыя посцілкі страцілі сваю галоўную асаблівасць — вясёлкавую расцяжку колераў.

СУЧАСНЫ СТАН ВЯСКОВАГА ТКАЦТВА НА ЛІДЧЫНЕ

У апошнюю чвэрць XX ст. саматканыя тканіны былі ў вясковых жыхароў Лідчыны яшчэ ў шырокім ужытку. У дамах сяльчан захоўваліся тканіны для адзення, льняное палатно, настольнікі, ручнікі, вырабленыя ў першай палове XX ст., а зрэдку і ў канцы XIX ст. Да Другой сусветнай вайны, пакуль на Лідчыне захоўваўся традыцыйны лад сялянскага жыцця і гаспадарання на ўласнай зямлі, па вёсках і хутарах у значнай колькасці выраблялі тканіны для адзення і побыту. У пасляваенны перыяд, калі ўжо не сеялі лён ва ўласнай гаспадарцы і ў калгаснікаў з'явілася магчымасць набыцця рознакаляровых нітак, сялянскае ткацтва стала абмяжоўвацца вырабам вясельных ручнікоў і посцілак. Для сяльчан гэтыя рэчы адпавядалі пэўнаму сацыяльнаму статусу, яны атаясамліваліся з багаццем і дабрабытам сям'і. Вясковыя ткачыкі імкнуліся мець як мага больш уласных вырабаў. Разам з тым яны, дзякуючы шырокай гаме тэкстыльных матэрыялаў, якія былі даступныя ў гэты час, больш увагі засяроджвалі на дэкаратыўных задачах.

У 1950—1970-я гг. асабліва шмат ткалі ў вёсках разнастайныя посцілкі. Для нявесты лічылася абавязковым мець у пасагу некалькі посцілак. Так, напрыклад, Яніна Качан, 1930 г.н., з в. Дуброўня Лідскага раёна тром сваім дачкам выткала ў пасаг па 20 посцілак і па тры ручніка.

У 1980-я гг. ткацтва ў актыўнай форме існавала ў вёсках Лідскага раёна. Тканыя посцілкі і ручнікі ў гэты перыяд знаходзілі шырокае выкарыстанне ў

вясковым і гарадскім побыце. Асабліва папулярны ў гэты час былі камплекты - поцілка і накідкі на крэсла, а таксама “радугі” і вясельныя ручнікі.

Захаваўшы традыцый ткацкага рамяства на Лідчыне, як і ў цэлым на Гродзеншчыне спрыяла тое, штоо з канца 1960-х да сярэдзіны 1980-х гг. шмат ткачых працавалі ў якасці надомніц на Гродзенскую і Слоніўскую фабрыкі мастацкіх вырабаў. З таго часу ў вёсках існуе выраз "ткалі ў гасударства". Значныя асяродкі наёмнага ткацтва меліся ў Лідскім раёне: у Зблянах працавала 30 - 35 ткачых, у іх нават сустракаліся шырокія кросны, усе жанчыны в. Моцевічы былі ткачыхамі-надомніцамі.

У 1960—1980-я гг. вясковае ткацтва падтрымлівалася ўстановамі культуры, якія запрашалі ткачых да ўдзелу ў разнастайных выстаўках, у тым ліку рэспубліканскага і саюзнага значэння.

У апошнія дзесяцігоддзі ткацтвам у вёсках займаюцца адзінкавыя ткачыхі. Гэта ў асноўным жанчыны сталага ўзросту. Падчас напісання дадзенай работы мы сустрэліся з некаторымі ткачыхамі-майстрыхамі. Яны паказалі нам свае шматлікія вырабы, расказалі аб снаванні, прадзенні і ткацве. Аднак амаль усе яны сёння ўжо не ткуць, хоць і захоўваюць у разборным выглядзе ткацкія станкі. Мы не ўбачылі працуючага варстата і ў старадаўнім цэнтры ткацтва на Лідчыне – Зблянах.

Вясковыя ткачыхі

	Вырабы	
		
<p>Майніч Галіна Фёдараўна, (1947 г.н.) <i>хутар Збляны</i> Родам з Дзятлаўшчыны, ткала з маці з 14 гадоў, з 1968 года самастойна.</p>	<p>Посцілка ў палосы (воўна, сінтэціка)</p>	<p>Посцілка ў розы (воўна, баваўняная пража)</p>

Вырабы		
	Вырабы	
<p>Майніч Ганна Міхайлаўна (1942 г.н.) <i>хутар Збляны</i> Ткала, вышывала з дзяцінства. Апошні раз ткала у 80-я гг.</p>		
	Дыван з шэрсці і ільну	Посцілка ў капыцікі (воўна)
Вырабы		
	Вырабы	
<p>Урбановіч Марыя Пятроўна (1936 г.н.) <i>хутар Збляны</i> З дзяцінства ткала, вышывала.</p>		
	Святочна убраны ложкак	Посцілка з ільну і шэрсці перабіранка

 <p style="text-align: center;">Тупік Марыя Аляксандраўна (1935 г.н.) <i>в.Пескаўцы</i> Ткала з дзяцінства, дапамагала маці. Самастойна ткала па заказу дзяржавы.</p>	Вырабы	
		
	Дываны	Дываны
 <p style="text-align: center;">Шэшка Вера Уладзіміраўна (1932 г.н.) <i>в.Сялец</i> Ткала, вышывала разам з матулей з 18 гадоў. з 60 па 80-я гг.</p>	Вырабы	
		
	Посцілка ў васількі (воўна, бавоўна, сінтэціка)	Посцілка (сінтэціка, бавоўна)

Вырабы		
 <p>Вадэйка Марыя Пятроўна (1936 г.н.) в.Рулявічы</p>		
	Посцілка ў кветкі	Ручнік тканы

Нам пашанцавала толькі ў Мастаўлянах. Тут аж у дзвух хатах былі наладжаны кросны і працавалі майстрыхі-ткачыхі.

Майсевіч Ганна Іванаўна
(1923 г.н.)
в.Мастаўляны

Снігіч Раіса Мікалаеўна
(1943 г.н.)
в.Мастаўляны

Паступова са сферы бытавання ў вёсцы, дзе ткацтва было шчыльна звязана з патрэбамі быту, вясельным абрадам і выконвала рытуальную функцыю, гэта рамяство на нашых вачах пераходзіць у іншую сферу свайго існавання — арганізаванага навучання ў дамах рамёстваў і гуртках. Так, напрыклад, ў Лідскім раёне ў пасёлку Першамайскі створаны Дом рамёстваў, супрацоўнікі якога, сярод шматлікіх накірункаў сваёй дзейнасці, займаюцца вывучэннем ткацтва ў нашым рэгіёне. Плануецца купіць некалькі ткацкіх станаў і наладзіць абучэнне жадаючыў такому старадаўняму промыслу як ткацтва.

Шмат цікавых тканых вырабаў сабрана ў Лідскім гісторыка-мастацкім музеі.

Цікавяцца дадзеным промыслам і вучні, таму амаль у кожным школьным музеі ёсць прылады працы і гатовыя вырабы ткацтва. На наш погляд, найбольш багатая калекцыя

сабрана ў краязнаўчым музеі Беліцкай сярэдняй школы. І гэта не дзіўляе, таму, што менавіта гэтыя і сумежныя мясціны з'яўляюцца старадаўнім цэнтрам ручнога мастацкага ткацтва на Лідчыне.

У нашай школе таксама ў музейным кутку кабінета гісторыі “Сялянскі быт беларусаў” сабрана шмат рэчаў, якія маюць дачыненне да ткацтва – калаўрот, матавіла, прасніца, грэбень для часання ільну і іншыя. У музейным кутку кабінета беларускай мовы “Вышыўка і ткацтва” прадстаўлены шматлікія тканыя вырабы – дываны, посцілкі, ручнікі, адзенне.

Музейны куток

“Сялянскі быт беларусаў”

Музейны куток

“Вышыўка і ткацтва”

Такім чынам, можна спадзявацца, што на Лідчыне ёсць усе падставы для захавання старадаўняга беларускага промыслу – ручнога народнага ткацтва. Тым больш, што тыя майстрыхі, якія сёння яшчэ ткуць гатовы перадаць сваё майстэрства маладым.

ЛІТАРАТУРА

1. Альбом “Майстры Лідскага краю”, прадастаўлены Домам рамёстваў.
2. Памяць: Ліда. Лідскі раён: Гіст.-дак. хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі. Мн.: Беларусь, 2004.
3. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т. 3. Гродзенскае Панямонне. У 2 кн. Кн. 2 / Боганева А.М., Козенка М.А., Лабачэўская В.А. – Мн.: Вышэйшая школа, 2006.
4. Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя. – Мн.: БэлСЭ, 1989.
5. Помнікі этнаграфіі: Методыка выяўлення, апісання і збірання. / Пад рэд. В.К.Бандарчыка. – Мн.: Навука і тэхніка, 1981.
6. Беларуская энцыклапедыя: У 18 т. Тамы 12, 15/ Рэдакл.: Г.П.Пашкоў і інш. – Мн.: БелЭн, 2001, 2002.
7. Лідчына. // Наша слова, 02 жніўня 2006.